

Sygn. akt **III AUa 213/21**

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 września 2022 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: sędzia Marta Sawińska

Protokolant: Emilia Wielgus

po rozpoznaniu w dniu 21 września 2022 r. w P. na posiedzeniu niejawnym

sprawy **M. W.**

przeciwko **Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego**

o podleganie ubezpieczeniom

na skutek apelacji M. W.

od wyroku Sądu Okręgowego w Koninie

z dnia 16 grudnia 2020 r. sygn. akt III U 254/20

1. oddała apelację,
2. zasądza od M. W. na rzecz Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego kwotę 240 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w instancji odwoławczej.

	Marta Sawińska	
--	----------------	--

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 31 stycznia 2020 r. znak (...) Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego stwierdził ustanie ubezpieczenia społecznego rolników w zakresie ubezpieczenia wypadkowego, chorobowego i macierzyńskiego oraz emerytalno-rentowego wobec M. W. od 1 stycznia 2015 r. do 14 stycznia 2018 r., od 15 stycznia 2018 r. do 31 maja 2019 r. i od 1 czerwca 2019 r. W uzasadnieniu decyzji organ rentowy stwierdził, że przeprowadził postępowanie wyjaśniające w zakresie faktycznego użytkowania działki o nr (...) o pow. 1,39 ha położonej w miejscowości G., a materiał dowodowy i zgromadzona w aktach sprawy dokumentacja potwierdza, że M. W. nie prowadzi działalności rolniczej od 1 stycznia 2015 r. Tym samym brak jest podstaw do podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników w tym okresie. Wskazano również, że z uwagi na prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej ubezpieczony powinien się zgłosić do ZUS.

Odwołanie od powyższej decyzji wniósł M. W. domagając się uchylenia decyzji. Odwołujący zarzucił powyższej decyzji naruszenie art. 36 ust. 1 pkt 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników oraz niezgodność ustaleń dokonanych przez organ rentowy ze stanem faktycznym.

Wyrokiem z 16 grudnia 2020 r. Sąd Okręgowy w Koninie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych sygn. akt III U 254/20 oddalił odwołanie oraz zasądził od odwołującego na rzecz organu rentowego kwotę 180 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Powyższy wyrok zapadł w oparciu o następujące ustalenia faktyczne i rozważania prawne:

M. W. zawarł w dniu 19 marca 2001 r. umowę dzierżawy z H. O.. Na podstawie tej umowy H. O. będący właścicielem działki oznaczonej nr (...) o powierzchni 1,39 ha położonej w G. wydzierżawił powyższą działkę M. W. na okres 10 lat. W mowie strony nie ustaliły żadnego czynszu ani też nie wskazały kto będzie ponosił zobowiązania wobec Skarbu Państwa. Powyższa umowa została przesłana do ewidencji gruntów, a własnoręczność podpisów została potwierdzona przez Sekretarza Gminy S.. Umowa dzierżawy została także złożona w KRUS Oddział (...) w K. dnia 19 marca 2001 r. wraz z zaświadczeniem Urzędu Gminy S., z którego wynikało, że wydzierżawiona działka stanowi 1,63 ha przeliczeniowego oraz dołączono oświadczenie M. W. o tym, że przejęcie nieruchomości nastąpiło z dniem 19 marca 2001 r.

Decyzją z dnia 29 marca 2001 r. KRUS stwierdził podleganie przez M. W. ubezpieczeniu społecznemu rolników i obowiązek opłacania składki na ubezpieczenie wypadkowe, chorobowe i macierzyńskie oraz ubezpieczenie emerytalno- rentowe od dnia 19 marca 2001 r.

Pismem z dnia 19 grudnia 2011 r. Placówka Terenowa KRUS poinformowała M. W., że z dokumentów wynika, iż umowa dzierżawy, która stanowiła podstawę objęcia go ubezpieczeniem społecznym rolników wygasła w dniu 19 marca 2011 r. W związku z powyższym wezwano ubezpieczonego do przedłożenia dokumentu potwierdzającego dalszą umowę dzierżawy. W dniu 27 grudnia 2011 r. M. W. złożył w organie rentowym umowę przedłużenia dzierżawy działki nr (...) o pow. 1,39 ha położonej w G. na okres kolejnych 10 lat zawartą pomiędzy odwołującym i H. O. i na jej podstawie pozwany uznał, że ubezpieczenie społeczne rolników wobec M. W. trwa nadal, nie wydał w tym zakresie odrębnej decyzji.

Od dnia 24 września 2012 r. odwołujący rozpoczął prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej w zakresie robót budowlanych. Informacja o wpisaniu do (...) tej działalności wpłynęła do KRUS w dniu 26 września 2012 r. i decyzją z dnia 27 września 2012 r. Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego stwierdził, że M. W. spełnił warunki do dalszego podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników po podjęciu pozarolniczej działalności gospodarczej i wynikający z tego tytułu obowiązek opłacania składki w podwójnej wysokości. W decyzji tej znalazły się pouczenia o obowiązku złożenia do dnia 31 maja każdego roku zaświadczenia naczelnika urzędu skarbowego o kwocie należnego podatku dochodowego od przychodu z pozarolniczej działalności gospodarczej. Odwołujący złożył takie zaświadczenie w KRUS w dniu 23 maja 2013 r. Jednocześnie z dniem 23 maja 2013 r. ubezpieczony zawiesił prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej, którą ostatecznie wyrejestrował z dniem 26 maja 2015 r. W związku z powyższym decyzją z dnia 11 czerwca 2013 r. KRUS stwierdził ustanie obowiązku opłacania składek w podwójnej wysokości od 1 czerwca 2013 r.

W dniu 30 maja 2017 r. H. O. zawarł ze swoim synem K. O. (1) umowę dzierżawy działek gruntu rolnego położonych we wsi G. oznaczonych numerami (...), (...), (...), (...), (...), (...), (...). Umowa została zawarta na okres 10 lat a czynsz dzierżawny ustalono w wysokości 2 ton pszenicy z roczną karencją, przy czym zobowiązania na rzecz Skarbu Państwa miały być regulowane przez dzierżawcę. W paragrafie 4 umowy stwierdzono, że z dniem 30 maja 2017 r. dzierżawca przystąpi do użytkowania gruntów objętych umową i zobowiązuje się utrzymać ziemię w niepogorszonym stanie oraz uprawiać ją zgodnie z wymogami prawidłowej gospodarki. Podpisy pod powyższą umową zostały poświadczony notarialnie w dniu 31 maja 2017 r. Dnia 20.09.2017 r. H. O. i K. O. (1) zawarli aneks do umowy dzierżawy z dnia 30 maja 2017 r., w którym oświadczyli, że omyłkowo w tej umowie nie wskazali działek o nr geod. (...), (...) i (...) o łącznej powierzchni 3,7420 ha. W związku z powyższym prawidłowa treść § 2 umowy powinna brzmieć: „H. O. oświadcza, że wydzierżawia K. O. (1) działki gruntu położone w G. gmina S. oznaczone nr geod. (...), (...), (...), (...), (...), (...), (...) na okres 10 lat a K. O. (1) oświadcza i zapewnia, że powyższą nieruchomość w dzierżawę przyjmuje i użytkuje od dnia 30 maja 2017 r.” Podpisy stron pod aneksem do umowy zostały poświadczony notarialnie w dniu 2

października 2017 r. Umowa dzierżawy z 30 maja 2017 r. wpłynęła do KRUS P. Terenowa w S. w dniu 5 czerwca 2017 r., a aneks do umowy w dniu 17 października 2017 r. jednak nie spowodowało to weryfikacji w zakresie podlegania przez M. W. ubezpieczeniom społecznym pomimo tego, że w umowie dzierżawy zawartej przez H. O. z odwołującym jak i w umowie dzierżawy zawartej z K. O. (1) wymieniono tę samą działkę tj. działkę o nr geod. (...) położoną w G.. Jeśli natomiast chodzi o płatności przyznawane przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa to działkę nr (...) położoną w G. deklarował jako producent rolny H. O. w latach 2004 – 2014, w roku 2015 z wnioskiem o płatności obejmującym m.in. działkę (...) w G. wystąpił K. O. (1), a w latach 2016 – 2019 działkę tę deklarował w swoim wniosku jako producent rolny D. O..

M. W. od dnia 15 stycznia 2018 r. rozpoczął prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej w zakresie wykonywania robót budowlanych wykończeniowych. Jako adres głównego miejsca wykonywania działalności gospodarczej wskazał S., natomiast adres do doręczeń w Niemczech. Decyzją z dnia 31 stycznia 2018 r. Prezes KRUS stwierdził, że ubezpieczony spełnia warunki do dalszego podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników po podjęciu pozarolniczej działalności gospodarczej i wynikający z tego tytułu obowiązek opłacania składek w podwójnej wysokości. Pismem z dnia 5 kwietnia 2019 r. KRUS przypomniał ubezpieczonemu o obowiązku złożenia do dnia 31 maja każdego roku zaświadczenia właściwego urzędu skarbowego o wysokości należnego podatku dochodowego od przychodów z pozarolniczej działalności gospodarczej. Ponieważ odwołujący do dnia 31 maja 2019 r. nie złożył wymaganego zaświadczenia decyzją z dnia 10 czerwca 2019 r. pozwany stwierdził ustanie ubezpieczenia społecznego rolników od 1 czerwca 2019 r

W dniu 29 lipca 2019 r. M. W. złożył wniosek o przywrócenie terminu do złożenia zaświadczenia właściwego urzędu skarbowego, do wniosku dołączył zaświadczenie Naczelnika Urzędu Skarbowego w S. z dnia 29 lipca 2019 r. Decyzją z dnia 16 sierpnia 2019 r. Prezes KRUS odmówił odwołującemu przywrócenia terminu do złożenia zaświadczenia urzędu skarbowego. Po otrzymaniu decyzji ubezpieczony ponownie wniósł o rozpatrzenie wniosku dołączając orzeczenia o stopniu niepełnosprawności siostry i jej syna. Jednocześnie od dnia 1 czerwca 2019 r. M. W. zawiesił prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej. Decyzją z dnia 20 września 2019 r. pozwany stwierdził podleganie przez M. W. ubezpieczeniu społecznemu rolników od dnia 1 czerwca 2019 r., a decyzją z dnia 14 października 2019 r. ponownie odmówił wnioskodawcy przywrócenia terminu do złożenia zaświadczenia właściwego urzędu skarbowego o nieprzekroczeniu kwoty należnego podatku dochodowego od przychodów z pozarolniczej działalności gospodarczej za rok 2018. Od powyższej decyzji ubezpieczony nie wniósł odwołania.

Z dniem 15 listopada 2019 r. M. W. wznowił prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej w zakresie wykonywania robót budowlanych wykończeniowych. Postanowieniem z dnia 2 grudnia 2019 r. pozwany zawiesił z urzędu postępowanie w sprawie ustalenia podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników przy jednoczesnym prowadzeniu pozarolniczej działalności gospodarczej z uwagi na prowadzenie postępowania wyjaśniającego dotyczącego prowadzenia działalności rolniczej. W trakcie prowadzonego postępowania wyjaśniającego KRUS zwrócił się do Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa o wyjaśnienie kto składał wnioski o dopłaty bezpośrednie lub inne do użytkowanego gruntu działki nr (...) o pow. 1,39 ha położonej w G. gm. S.. W odpowiedzi na to zapytanie ARiMR Wielkopolski Oddział Regionalny w P. stwierdziła, że działkę ewidencyjną nr (...) położoną w G. deklarowali do płatności w składanych wnioskach producenci rolni:

- w latach 2004 – 2014 H. O.,

- w roku 2015 K. O. (1),

- w latach 2016 – 2019 D. O..

Ponadto dołączono umowy dzierżawy z dnia 30 maja 2017 r. i aneks do tej umowy.

W dniu 8 stycznia 2020 r. K. O. (1) złożył w pozwanym organie rentowym oświadczenie, z którego wynika, że w roku 2015 użytkował działkę nr (...) położoną w G. i ubiegał się o dopłaty z ARiMR, natomiast od dnia 30 maja 2019 r. jest właścicielem tej działki na podstawie aktu notarialnego. Powyższy akt notarialny został dołączony do

oświadczenia. Wynika z niego, że w dniu 30 maja 2019 r. H. O. i K. O. (1) zawarli umowę darowizny obejmującą m.in. działkę nr (...) położoną w G.. W punkcie 7 umowy H. O. i K. O. (1) oświadczyli, że nieruchomości objęte umową stanowią obecnie przedmiot umowy dzierżawy, których dzierżawcą jest nabywca nieruchomości K. O. (1). Ponadto stwierdzili, że nieruchomości nie są przedmiotem prawa pierwokupu ani innych praw lub roszczeń wobec osób trzecich, nieruchomości wolne są od wszelkich wad prawnych, praw lub ciężarów na rzecz osób trzecich także tych nieujawnionych w księgach wieczystych. Na podstawie przedmiotowej umowy H. O. darował K. O. (1) prawo własności nieruchomości rolnych m.in. działki nr (...) o pow. 1,39 ha położonej w G..

W dniu 9 stycznia 2019 r. H. O. złożył oświadczenie na piśmie w Placówce Terenowej KRUS w S., w którym stwierdził, że od roku 2015 działkę o nr (...) położoną w G. użytkuje syn K. O. (1) i w roku 2015 składał wniosek o dopłatę do Agencji, natomiast w roku 2019 działka została przekazana wraz z innymi aktem notarialnym synowi K.. W tym samym dniu oświadczenie odnośnie działki nr (...) złożył także D. O.. Z treści jego oświadczenia wynika, że w latach 2016 – 2019 użytkował on działkę rolną o nr ewidencyjnym (...) położoną w G..

Ponadto pismem z dnia 16 stycznia 2020 r. Wójt Gminy S. poinformował organ rentowy, że w latach 2010 do 31 maja 2019 r. płatnikiem podatku od działki nr (...) położonej w G. był ówczesny właściciel H. O. natomiast od dnia 1 czerwca 2019 r. płatnikiem podatku od tej działki jest obecny właściciel K. O. (1).

Na podstawie tak ustalonego stanu faktycznego Sąd I instancji wydał zaskarżony wyrok, w którym oddalił odwołanie oraz zasądził od odwołującego na rzecz organu rentowego kwotę 180 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Następnie Sąd Okręgowy przytoczył treść przepisów art. 1, art. 6 pkt 1, art. 7 ust. 1 oraz art. 16 ust. 1 ustawy z 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników.

W dalszej części uzasadniania Sąd Okręgowy wskazał, że w świetle powołanych przepisów warunkiem uznania danej osoby za rolnika i podlegania przez niego ubezpieczeniu wypadkowemu, chorobowemu i macierzyńskiemu oraz emerytalno-rentowemu z mocy ustawy jest prowadzenie działalności rolniczej na gruntach obejmujących obszar użytków rolnych powyżej 1 ha przeliczeniowego lub dział specjalny. Samo posiadanie lub własność gospodarstwa nie mogą być kwalifikowane jako jego prowadzenie jeżeli nie wiąże się z nimi wykonywanie działalności rolniczej o cechach wyżej określonych. Sąd Okręgowy podkreślił, że w wyroku z dnia 26 kwietnia 2017 r. I UK 183/16 Sąd Najwyższy stwierdził, że prowadzenie działalności rolniczej wiąże się ściśle z normalnymi działaniami koniecznymi dla prowadzenia gospodarstwa rolnego, tj. z wykonywaniem pracy w tym gospodarstwie lub wykonywaniem innych zwykłych czynności związanych z prowadzeniem takiej działalności. Praca ta lub czynności nie muszą mieć charakteru pracy fizycznej. Mogą polegać na zarządzaniu gospodarstwem. W takim przypadku zarządzanie gospodarstwem powinno jednak mieć charakter zawodowej, stałej, osobistej i realizującej interesy danej osoby (posiadacza gospodarstwa) działalności rolniczej, mającej charakter pracy lub innych czynności wiążących się z prowadzeniem gospodarstwa. W postanowieniu z dnia 22 lutego 2018 r. II UK 290/17 Sąd Najwyższy również potwierdził, że znaczenie terminów „rolnik” i „prowadzenie na własny rachunek działalności rolniczej” „wskazuje na zawodowy, stały, osobisty i realizujący interes danej osoby charakter tej działalności”. Osobisty charakter działalności, jako cecha działalności rolniczej, wymaga, aby rolnik osobiście prowadził gospodarstwo rolne, co wyraża się co najmniej w tym, że do niego zwykle należy podejmowanie wszelkich istotnych decyzji dotyczących prowadzonego gospodarstwa. Wprawdzie tak rozumiany osobisty charakter działalności rolniczej nie wyklucza korzystania z pomocy innych osób w prowadzeniu gospodarstwa rolnego, ale działalność rolnicza musi być prowadzona osobiście na własny rachunek ubezpieczonego.

W ocenie Sądu Okręgowego przeprowadzone w sprawie postępowanie nie dało podstaw do przyjęcia by odwołujący prowadził osobiście działalność rolniczą na własny rachunek na działce nr (...) położonej w G.. Ciężar wykazania powyższej okoliczności spoczywał na odwołującym zgodnie z ogólną regułą dowodową jednakże dowody przedstawione przez odwołującego w toku postępowania nie potwierdziły powyższej okoliczności. Odwołujący poza faktem zawarcia umowy dzierżawy spornej nieruchomości nie przedstawił nie budzących wątpliwości dowodów, które

potwierdziłyby fakt prowadzenia przez niego osobiście i na własny rachunek działalności rolniczej. Nie występował o płatności do Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, które przysługują nie tyle właścicielowi czy dzierżawcy gruntów rolnych co producentom rolnym a więc osobom prowadzącym działalność rolniczą. Nie sposób też przyjąć by uzyskiwanie płatności bezpośrednich z tytułu prowadzenia działalności rolniczej na nieruchomości oznaczonej nr (...) położonej w G. przez właściciela nieruchomości lub też jego synów było formą odpłatności za dzierżawę gruntów, gdyż takie działanie miałoby na celu obejście przepisów i jako takie nie zasługuje na ochronę. Zdaniem Sądu Okręgowego ubezpieczony nie może też skutecznie powoływać się na domniemanie wynikające z treści art. 38 ustawy bowiem takie domniemanie działa także na rzecz K. O. (2), który stał się dzierżawcą przedmiotowej działki na podstawie umowy dzierżawy z dnia 30 maja 2017 r., a w umowie oświadczył, że z dniem 30 maja 2017 r. przystępuje do użytkowania gruntów objętych umową. Dodatkowo K. O. (1) wcześniej w 2015 r. występował o płatności z ARiMR jako producent rolny, a więc osoba prowadząca m.in. na tej nieruchomości działalność rolniczą, również w trakcie postępowania wyjaśniającego prowadzonego przez organem rentowym i dotyczącego użytkowania działki nr (...) żadna z osób, która występowała o świadczenia związane z prowadzeniem działalności rolniczej nie wskazała odwołującego jako osobę użytkującą rolniczo przedmiotową działkę. Wręcz przeciwnie działania i oświadczenia składane przez H. O. i jego synów K. O. (1) i D. O. tworzą spójny i logiczny ciąg zdarzeń, z których wynika, że od 2015 r. działka nr (...) położona w G. była użytkowana i uprawiana rolniczo głównie przez K. O. (1) lub też okresowo jego brata D. O., a nie przez odwołującego.

Sąd Okręgowy zwrócił uwagę, że nie bez znaczenia dla oceny spornej okoliczności jest też fakt, że M. W. zgłaszał i prowadził w spornym okresie pozarolniczą działalność gospodarczą w zakresie wykonywania robót budowlanych wykończeniowych. Organ rentowy stwierdzał wprawdzie, że ubezpieczony spełnia warunki do podlegania ubezpieczeniom społecznym rolników jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą na podstawie art. 5a ustawy jednak wówczas nie było okolicznością sporną czy odwołujący w ogóle prowadzi działalność rolniczą. Od stycznia 2018 r. w ewidencji działalności gospodarczej M. W. wskazywał adres dla doręczeń w Niemczech, co może sugerować, że tam właśnie przebywa przez znaczną część okresu prowadzenia działalności. Ponadto we wniosku o przywrócenie do ubezpieczenia społecznego z dnia 29 lipca 2019 r. odwołujący potwierdził, że od kwietnia do lipca przebywał poza granicami kraju. Wprawdzie sam fakt okresowych pobytów za granicą nie przekreśla możliwości podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników, to jednak warunkiem jest tu prowadzenie działalności rolniczej na posiadanych gruntach. Sąd Okręgowy zaznaczył, że w orzecznictwie ugruntowany jest pogląd, iż warunkiem wyjściowym ubezpieczenia społecznego rolników jest własność lub posiadanie gospodarstwa rolnego. Jednak nie jest on wystarczający, gdyż ubezpieczenie społeczne rolników wynika nie z samego posiadania gospodarstwa rolnego, ale z prowadzenia w nim osobiście działalności rolniczej. Nie zawsze bowiem ten kto jest właścicielem (współwłaścicielem) lub posiadaczem gospodarstwa rolnego prowadzi działalność rolniczą. Koniunkcja przesłanek zamieszkiwania i prowadzenia działalności osobiście wskazuje na trwałe (stałe z natury działalności) prowadzenie działalności rolniczej w kraju. Uprawnione jest więc stwierdzenie, że chodzi tu o centrum życiowe rolnika, czyli o jego faktyczne przebywanie w miejscu położenia gospodarstwa z zamiarem prowadzenia działalności rolniczej. Nie wyklucza to oczywiście wyjazdów rolnika, jednak pod warunkiem, że nie łączą się z zaprzestaniem prowadzenia działalności rolniczej. Nie jest więc działalnością rolniczą sytuacja odwrotna, to jest stałe przebywanie w innej miejscowości, oddalonej od miejsca położenia gospodarstwa i sporadyczne (okazjonalne) przyjazdy (tak wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 stycznia 2009 r. I UK 202/08, wyrok SN z 29 września 2005 r. I UK 16/05, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 kwietnia 2008 r. II UK 2/08, wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 28 czerwca 2019 r. III AUa 843/18).

W ocenie Sądu Okręgowego przeprowadzone w sprawie postępowanie dowodowe nie dało podstaw by przyjąć, że w okresach wskazanych w zaskarżonej decyzji M. W. prowadził działalność rolniczą na działce nr (...) położonej w rozumieniu powołanych przepisów, a więc by osobiście i na własny rachunek wykonywał czynności natury funkcjonalnej, niezbędne dla racjonalnej gospodarki w tym gospodarstwie rolnym. W związku z powyższym nie zostały spełnione przesłanki do objęcia odwołującego w tym czasie ubezpieczeniem społecznym rolników w zakresie ubezpieczenia emerytalno-rentowego, wypadkowego oraz chorobowego i macierzyńskiego.

Biorąc powyższe pod uwagę Sąd Okręgowy, na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c., oddalił odwołanie jako nieuzasadnione.

O kosztach Sąd I instancji orzekł na podstawie art. 98 i 108 k.p.c. w związku z § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 265)

Apelację od powyższego wyroku wniósł odwołujący M. W. zaskarżając go w całości. Zaskarżonemu wyrokowi odwołujący zarzucił:

A. naruszenie przepisów postępowania, które mogło mieć wpływ na treść wyroku w postaci:

1. art. 233 § 1 k.p.c. polegające na nieuwzględnieniu faktu, że nawet H. O. wraz ze swoim synem K. O. (1) dokonali omyłki w aneksie do umowy dzierżawy z dnia 30 maja 2017 r., którą następnie prostowali, a w której oświadczyli, że omyłka polegała na braku ujęcia działek o nr geod. (...), co potwierdza, że nawet właściciel nie przykładał znaczącej wagi do numeracji działek ewidencyjnych;

2. art. 233 § 1 k.p.c. polegające na pominięciu faktu, że strony umowy dzierżawy umówiły się, że tytułem czynszu dzierżawnego będzie przekazywana kwota dotacji, zwłaszcza, że zamierzały skrócić obieg pieniądza i tak im doradzali pracownicy Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa;

3. art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 245 k.p.c. polegające na wyciąganiu z oświadczeń (dokumentów prywatnych) podpisanych przez H., K. i D. O. w KRUS wniosków adekwatnych do treści tych oświadczeń, gdy tymczasem mają one jedynie walor dokumentu prywatnego;

4. art. 233 § 1 k.p.c. polegające na odmowie przyznania wiarygodności zeznaniom świadków i strony, jako sprzecznych z dokumentami zgromadzonymi w sprawie, gdy tymczasem ewentualne sprzeczności świadkowie i strona zgodnie w swej treści wyjaśnili;

5. art. 233 § 1 k.p.c. polegające na odmowie przyznania wiarygodności zeznaniom świadków i strony, jako sprzecznych z dokumentami zgromadzonymi w sprawie, gdy tymczasem część dokumentów miała walor dokumentu prywatnego, co oznacza, że są one dowodem jedynie na to, że dana osoba dany dokument podpisała, co oznacza, że zeznanie nie może być uznane za sprzeczne z tego typu dokumentem prywatnym;

6. art. 233 § 1 k.p.c. polegające na uznaniu, że świadkowie nie wyłączyli ze swoich umów dzierżawy działki dzierżawionej przez powoda, gdy tymczasem w środowisku rodzinnym i wiejskim, nie jest to żaden problem, albowiem świadkowie honorowali istniejącą umowę między powodem, a H. O. (seniorem rodu);

7. art. 233 § 1 k.p.c. polegające na uznaniu, że świadkowie nie wyłączyli ze swoich umów dzierżawy działki dzierżawionej przez powoda, gdy tymczasem taki stan nie przeczy umowie dzierżawy między odwołującym a jednym ze świadków, albowiem wpływa jedynie na jakość wykonania pierwszej umowy dzierżawy między powodem a świadkiem;

B. naruszenie prawa materialnego, w postaci:

1. art. 4 ust. 1 lit. a rozporządzenia nr 1307/2013 poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że płatności są dokonywane na rzecz rolnika, który prowadzi działalność rolniczą, gdy tymczasem przepis nie definiuje „działalności rolniczej” jako koniecznie wykonywanej przez danego rolnika na danym gruncie, z który pobiera się płatności;

2. art. 4 ust. 1 lit. a rozporządzenia nr 1307/2013 poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że płatności są dokonywane na rzecz rolnika, który prowadzi działalność rolniczą, gdy tymczasem nie jest wymagane - zgodnie z tym przepisem - by rolnik pobierający opłaty, samodzielnie wykonywał działalność rolniczą.

Zarzucając powyższe odwołujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w całości i orzeczenie co do istoty sprawy tj. uznanie, że powód w okresie od 1 stycznia 2015 r. do 14 stycznia 2018 r., od 15 stycznia 2018 r. do 31 maja 2019 r. i

od 1 czerwca 2019 r. do nadal podlega społecznemu ubezpieczeniu rolników oraz zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów procesu według norm przepisanych, ewentualnie uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do dalszego prowadzenia.

Prezes Kasy Rolniczej Ubezpieczenia Społecznego wniósł o oddalenie apelacji oraz zasądzenie od odwołującego na rzecz organu rentowego kosztów postępowania przed Sądem II instancji, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja odwołującego jako niezasadna podlegała oddaleniu.

Sąd I instancji rozważając prawidłowość zaskarżonej decyzji właściwie przeprowadził postępowanie dowodowe, nie uchybiając w tym zakresie przepisom procesowym, trafnie ocenił zgromadzone w sprawie dowody i w konsekwencji poczynił prawidłowe ustalenia faktyczne. Sąd Apelacyjny podzielił ustalenia i rozważania prawne Sądu Okręgowego, rezygnując jednocześnie z ich ponownego szczegółowego przytaczania.

Na wstępie rozważań prawnych Sąd Apelacyjny przypomina, że zgodnie z art. 1 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (tj. Dz. U z 2008 r. Nr 50, poz. 291 ze zm.) - ubezpieczenie społeczne rolników obejmuje, na zasadach określonych w ustawie, rolników i pracujących z nimi domowników, którzy: 1) posiadają obywatelstwo polskie, 2) są uprawnieni do wykonywania pracy na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie art. 87 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. Natomiast w świetle art. 6 pkt 1 pod pojęciem rolnika rozumie się pełnoletnią osobę fizyczną, zamieszkuje i prowadzi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, osobiście i na własny rachunek, działalność rolniczą w pozostającym w jej posiadaniu gospodarstwie rolnym, w tym również w ramach grupy producentów rolnych, a także osobę, która przeznaczyła grunty prowadzonego przez siebie gospodarstwa rolnego do zalesienia.

Z kolei jak wynika z treści art. 7 ust. 1 ustawy ubezpieczeniu wypadkowemu, chorobowemu i macierzyńskiemu podlega z mocy ustawy:

- 1) rolnik, którego gospodarstwo obejmuje obszar użytków rolnych powyżej 1 ha przeliczeniowego lub dział specjalny,
- 2) domownik rolnika, o którym mowa w pkt 1

- jeżeli ten rolnik lub domownik nie podlega innemu ubezpieczeniu społecznemu lub nie ma ustalonego prawa do emerytury lub renty albo nie ma ustalonego prawa do świadczeń z ubezpieczeń społecznych.

Natomiast zgodnie z treścią art. 16 ust. 1 ustawy ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu podlega z mocy ustawy:

- 1) rolnik, którego gospodarstwo obejmuje obszar użytków rolnych powyżej 1 ha przeliczeniowego lub dział specjalny;
- 2) domownik rolnika, o którym mowa w pkt 1;
- 3) osoba pobierająca rentę strukturalną współfinansowaną ze środków pochodzących z Sekcji Gwarancji (...) Funduszu (...) lub ze środków pochodzących z (...) Funduszu Rolnego na rzecz (...) O. (...);
- 4) małżonek osoby, o której mowa w pkt 3, jeżeli renta strukturalna współfinansowana ze środków pochodzących z Sekcji Gwarancji (...) Funduszu (...) lub ze środków pochodzących z (...) Funduszu Rolnego na rzecz (...) O. (...) wypłacana jest ze zwiększeniem na tego małżonka.

Tożsamer regulację zawiera ustawa z dnia 18 grudnia 2003 r. o krajowym systemie ewidencji producentów, ewidencji gospodarstw rolnych oraz ewidencji wniosków o przyznanie płatności (t.j. Dz. U. z 2017r. poz. 1853) producentem rolnym jest m.in. rolnik w rozumieniu art. 4 ust. 1 lit. a rozporządzenia nr 1307/2013, zgodnie z którym „rolnik” oznacza osobę fizyczną lub prawną bądź grupę osób fizycznych lub prawnych, bez względu na status prawny takiej

grupy i jej członków w świetle prawa krajowego, którego gospodarstwo rolne jest położone na obszarze objętym zakresem terytorialnym Traktatów, określonym w art. 52 TUE w związku z art. 349 i 355 TFUE oraz która prowadzi działalność rolniczą.

W ocenie Sądu Apelacyjnego Sąd Okręgowy nie naruszył prawa materialnego, bowiem warunków o których mowa w ww. przepisie (art. 4 ust. 1 lit. a) odwołujący również nie spełnił (warunek, że ma być producentem rolnym).

W świetle powołanych przepisów – jak słusznie uznał Sąd I instancji - warunkiem uznania danej osoby za rolnika i podlegania przez niego ubezpieczeniu wypadkowemu, chorobowemu i macierzyńskiemu oraz emerytalno-rentowemu z mocy ustawy jest prowadzenie działalności rolniczej na gruntach obejmujących obszar użytków rolnych powyżej 1 ha przeliczeniowego lub dział specjalny. Z kolei samo posiadanie lub własność gospodarstwa nie mogą być kwalifikowane jako jego prowadzenie jeżeli nie wiąże się z nimi wykonywanie działalności rolniczej o cechach wyżej określonych.

W ocenie Sądu Apelacyjnego przeprowadzone w sprawie postępowanie nie dało podstaw do przyjęcia by odwołujący prowadził osobiście działalność rolniczą na własny rachunek na działce nr (...) położonej w G.. Ciężar wykazania powyższej okoliczności spoczywał na odwołującym zgodnie z ogólną regułą dowodową jednakże dowody przedstawione przez odwołującego w toku postępowania nie potwierdziły powyższej okoliczności, wbrew stanowisku odwołującego nie wynika to również z zeznań świadków. Z zeznań odwołującego złożonych na rozprawie w dniu 3 grudnia 2020 r. wynika, że prace rolne na dzierżawionej działce odwołujący wykonywał osobiście, nie zamieszkiwał na terenie tego dzierżawionego gruntu, tylko w odległości od 3 km od nich. Odwołujący podał, że w okresie kiedy uprawiał te grunty rolne, prowadził działalność gospodarczą na terenie Niemiec, która polegała na świadczeniu usług budowlanych, wówczas wyjeżdżał do Niemiec na okres od kwietnia do lipca. Sąd Apelacyjny w tym miejscu wskazuje na pewną nieścisłość związaną z jednoczesnym przebywaniem w okresie od kwietnia do lipca na terenie Niemiec (w okresie kiedy należy wykonywać prace rolnicze), w związku z prowadzeniem działalności gospodarczej, a jednoczesnymi pracami rolnymi na dzierżawionej działce w G.. Wskazać też wypada na kolejne nieścisłości związane z tym, kto rzeczywiście uprawiał sporny grunt, kto ponosił koszty nasion, czy nawozów, bowiem według twierdzeń odwołującego, to on ponosił te koszty, natomiast nie dostarczył żadnych wiarygodnych dowodów, na poparcie swoich twierdzeń. Z kolei z zeznań świadków K. O. (1) i D. O. wynika, że to oni uprawiali sporną działkę oraz pokrywali koszty nasion czy nawozów, a odwołujący pomagał czasem przy pracach rolnych. Co również istotne, jak wynika ze zgromadzonej dokumentacji w dniu 30 maja 2017 r. H. O. zawarł ze swoim synem K. O. (1) umowę dzierżawy działek gruntu rolnego położonych we wsi G. oznaczonych numerami (...), (...), (...), (...), (...), (...), (...). Umowa została zawarta na okres 10 lat a czynsz dzierżawny ustalono w wysokości 2 ton pszenicy z roczną karencją, przy czym zobowiązania na rzecz Skarbu Państwa miały być regulowane przez dzierżawcę. Dnia 20 września 2017 r. H. O. i K. O. (1) zawarli aneks do umowy dzierżawy z dnia 30 maja 2017 r., w którym oświadczyli, że omyłkowo w tej umowie nie wskazali działek o nr geod. (...), (...) i (...) o łącznej powierzchni 3,7420 ha W związku w powyższym prawidłowa treść par. 2 umowy powinna brzmieć: „H. O. oświadcza, że wydzierżawia K. O. (1) działki gruntu położone w G. gmina S. ozn. nr geod. (...), (...), (...), (...), (...), (...), (...), (...), (...), (...) na okres 10 lat a K. O. (1) oświadcza i zapewnia, że powyższą nieruchomości w dzierżawę przyjmuje i użytkuje od dnia 30 maja 2017 r.”. W dniu 8 stycznia 2020 r. K. O. (1) złożył w pozwanym organie rentowym oświadczenie, z którego wynika, że w roku 2015 użytkował działkę nr (...) położoną w G. i ubiegał się o dopłaty z ARiMR, natomiast od dnia 30 maja 2019 r. jest właścicielem tej działki na podstawie aktu notarialnego. Z aktu notarialnego darowizny wynika, że w dniu 30 maja 2019 r. H. O. i K. O. (1) zawarli umowę darowizny obejmującą m.in. działkę nr (...) położoną w G.. W punkcie 7 umowy H. O. i K. O. (1) oświadczyli, że nieruchomości objęte umową stanowią obecnie przedmiot umowy dzierżawy, których dzierżawcą jest nabywca nieruchomości K. O. (1). W dniu 9 stycznia 2019 r. H. O. złożył oświadczenie na piśmie w P. Terenowej KRUS w S., w którym stwierdził, że od roku 2015 działkę o nr (...) położoną w G. użytkuje syn K. O. (1) i w roku 2015 składał wniosek o dopłatę do Agencji, natomiast w roku 2019 działka została przekazana wraz z innymi aktem notarialnym synowi K. O. (1). W tym samym dniu oświadczenie odnośnie działki nr (...) złożył także D. O., z treści jego oświadczenia wynika, że w latach 2016 – 2019 użytkował on działkę rolną o nr ewidencyjnym 232 położoną w G.. Ponadto pismem z dnia 16 stycznia 2020 r. Wójt Gminy S. poinformował organ rentowy, że w latach 2010 do 31 maja 2019 r. płatnikiem podatku

od działki nr (...) położonej w G. był ówczesny właściciel H. O., natomiast od dnia 1 czerwca 2019 r. płatnikiem podatku od tej działki jest obecny właściciel K. O. (1).

Powyższe okoliczności nasuwają wątpliwości co do prawdziwości przedstawionej przez odwołującego wersji wydarzeń w zakresie uprawiania spornej działki.

Dodatkowo postanowieniem z 21 września 2022 r. mając na uwadze treść dokumentacji załączonej przez organ rentowy do pisma z dnia 25 maja 2021 r. Sąd Odwoławczy postanowił przeprowadzić dowód z tych dokumentów (protokołów przesłuchania przed Agencją Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa - K. O. (1), D. O. i H. O.) na okoliczności dotyczące faktycznej realizacji umów dzierżawy zawartych z odwołującym.

Z protokołu przesłuchania K. O. (1) wynika, że to właśnie on, a nie odwołujący, użytkował sporne działki, kupował nasiona na siew, środki ochrony roślin, nawozy, paliwo, to jego i jego ojca (H. O.) maszynami/sprzętem obrabiano grunt rolniczy (sporną działkę). K. O. (1) zeznał także, że zbierał zboże w 2015 r. i dzielił się zyskiem z ojcem, podał że uprawiał buraczki czerwone. Z zeznań H. O. z kolei wynika, że to odwołujący był dzierżawcą gruntu w 2015 i 2016 r., a on pobierał dopłaty unijne (bowiem tak umówili się podczas zawarcia umowy dzierżawy). H. O. podał również, że to on pokrywał koszty nasion, nawozów, paliwa, środków ochrony roślin i to jego sprzętem uprawiono te działki oraz że to wyłącznie do niego należała decyzja, co zostanie zasiane na spornej działce.

Sąd Apelacyjny wskazuje też, że według wersji wydarzeń forsowanej w postępowaniu przed Sądem I instancji przez odwołującego, to do niego należała decyzja co zostanie zasiane na spornej działce, to on ponosił koszty nasion, nawozów, czy też paliwa i środków ochrony roślin.

Zdaniem Sądu Odwoławczego odwołujący poza faktem zawarcia umowy dzierżawy spornej nieruchomości nie przedstawił żadnych nie budzących wątpliwości dowodów, które potwierdziłyby fakt prowadzenia przez niego osobiście i na własny rachunek działalności rolniczej. Zawarcie umowy dzierżawy oraz zgłoszenie jej w urzędzie stanowi wyłącznie o dopełnieniu formalności, nie zaś o tym, że działalność rolnicza była faktycznie prowadzona przez odwołującego (w szczególności w świetle rozbieżności w zeznaniach świadków i odwołującego). Odwołujący nie występował o płatności do Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, które przysługują nie tyle właścicielowi czy dzierżawcy gruntów rolnych co producentom rolnym a więc osobom prowadzącym działalność rolniczą. Nie sposób też przyjąć by uzyskiwanie płatności bezpośrednich z tytułu prowadzenia działalności rolniczej na nieruchomości oznaczonej nr (...) położonej w G. przez właściciela nieruchomości lub też jego synów było formą odpłatności za dzierżawę gruntów, gdyż takie działanie miałoby na celu obejście przepisów i jako takie nie zasługuje na ochronę. Zgodnie bowiem z art. 693 § 1 k.c. przez umowę dzierżawy wydzierżawiający zobowiązuje się oddać dzierżawcy rzecz do używania i pobierania pożytków przez czas oznaczony lub nieoznaczony, a dzierżawca zobowiązuje się płacić wydzierżawiającemu umówiony czynsz. Odpłatność dzierżawy polega na uiszczaniu czynszu dzierżawnego, np. rocznego lub miesięcznego, może ponadto polegać na płaceniu podatków i innych opłat dotyczących przedmiotu dzierżawy. Tego elementu w umowie dzierżawy pomiędzy odwołującym a H. O. nie uwzględniono.

Zgodzić się też należy - w ocenie Sądu Apelacyjnego ze stanowiskiem Sądu I instancji, że odwołujący nie może też skutecznie powoływać się na domniemanie wynikające z treści art. 38 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, bowiem takie domniemanie działa także na rzecz K. O. (2), który stał się dzierżawcą przedmiotowej działki na podstawie umowy dzierżawy z dnia 30 maja 2017 r., a w umowie oświadczył, że z dniem 30 maja 2017 r. przystępuje do użytkowania gruntów objętych umową. Dodatkowo K. O. (1) wcześniej w 2015 r. występował o płatności z Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa jako producent rolny, a więc osoba prowadząca m.in. na tej nieruchomości działalność rolniczą, również w trakcie postępowania wyjaśniającego prowadzonego przez organem rentowym i dotyczącego użytkowania działki nr (...) żadna z osób, która występowała o świadczenia związane z prowadzeniem działalności rolniczej nie wskazała odwołującego jako osobę użytkującą rolniczo przedmiotową działkę, wręcz przeciwnie działania i oświadczenia składane przez H. O. i jego synów K. O. (1) i D. O. tworzą spójny i logiczny ciąg zdarzeń, z których wynika, że od 2015 r. działka nr (...) położona w G. była użytkowana i uprawiana rolniczo głównie przez K. O. (1) lub też okresowo jego brata D. O., a nie przez odwołującego.

W ocenie Sądu Apelacyjnego zeznania świadków, w których twierdzili, że działalność rolniczą na działce nr (...) prowadził odwołujący zostały złożone jedynie dla potrzeb niniejszego postępowania i nie odzwierciedlają rzeczywistego stanu użytkowania tej nieruchomości. Z kolei zeznania H. O., K. O. (1) i D. O. złożone Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa i KRUS w rzeczywistości zdają się bardziej prawdopodobne i logiczne oraz odzwierciedlają sytuację związaną ze spornym gruntem.

W ocenie Sądu Apelacyjnego chybiony okazał się zarzut naruszenia prawa procesowego art. 233 § 1 k.p.c. Zgodnie z zasadą swobodnej oceny dowodów, sąd ocenia wiarygodność i moc dowodów według własnego przekonania na podstawie „wszechstronnego rozważenia zebranego materiału”, a zatem, jak podkreśla się w orzecznictwie, z uwzględnieniem wszystkich dowodów przeprowadzonych w postępowaniu, jak również wszelkich okoliczności towarzyszących przeprowadzeniu poszczególnych dowodów i mających znaczenie dla oceny ich mocy i wiarygodności. Przyjmuje się, że ramy swobodnej oceny dowodów muszą być zakreślone wymaganiami prawa procesowego, doświadczenia życiowego regułami logicznego myślenia oraz pewnego poziomu świadomości prawnej, według których Sąd w sposób bezstronny, racjonalny i wszechstronny rozważa materiał dowodowy jako całość, dokonuje wyboru określonych środków dowodowych i wiąże ich moc oraz wiarygodność, odnosi je do pozostałego materiału dowodowego.

Do naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. mogłoby dojść tylko wówczas, gdyby strona skarżąca wykazała uchybienia podstawowym regułom służącym ocenie wiarygodności i mocy poszczególnych dowodów, tj. regułom służącym ocenie wiarygodności i mocy poszczególnych dowodów tj. regułom logicznego myślenia, zasadzie doświadczenia życiowego i właściwego kojarzenia faktu (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10.06.1999 r., II UKN 685/98 Legalis). Sąd I instancji wziął pod uwagę cały materiał dowodowy zgromadzony w niniejszej sprawie (w tym również zeznania świadków i odwołującego). Apelacja odwołującego ograniczała się z zasadzie polemiki z ustaleniami Sądu i własną interpretacją zgromadzonego materiału dowodowego, w tym też zeznań przesłuchanych w sprawie świadków.

Przenosząc powyższe ogólne rozważania na grunt przedmiotowej sprawy, w ocenie Sądu Apelacyjnego, bezzasadny był zarzut odwołującego dotyczący naruszenia art. 233 § 1 k.p.c., a sprowadzający się w istocie do tego, że odwołujący wskazał, iż w jego ocenie z przeprowadzonych dowodów Sąd I instancji wyciągnął wnioski niezgodne z ich ustaleniami.

Na marginesie Sąd Apelacyjny zaznacza, że nie wyklucza tego, że odwołujący z uwagi na więzi rodzinne mógł świadczyć pomoc w gospodarstwie rolnym swojego kuzyna (H. O.), natomiast ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego nie wynika niezbitcie, aby to właśnie odwołujący prowadził działalność rolniczą, w tym osobiście i na własny rachunek, dlatego też brak było podstaw do uwzględnienia jego odwołania, a następnie apelacji.

Zarzuty apelacji podniesione przez odwołującego M. W. nie podważyły powyższych ustaleń, apelacja stanowi jedynie niezasadną polemikę z prawidłowymi ustaleniami i rozważaniami Sądu Okręgowego. Uznając zarzuty apelującego za niezasadnione, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił wniesioną apelację (pkt 1 wyroku).

O kosztach orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. i § 2 pkt 1 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych. Mając powyższe na względzie, tytułem zwrotu kosztów procesu (kosztów zastępstwa procesowego) zasądzono od odwołującego na rzecz Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego kwotę 240 zł – punkt 2 sentencji wyroku.

sędzia Marta Sawińska